

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:2306

av Beatrice Ask m.fl. (M)

Krafttag mot narkotika

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att upprätthålla en restriktiv narkotikapolitik som ger uttryck för en fast, sträng och konsekvent syn på narkotikabrott, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samarbetet mellan polisen och andra aktörer måste bli bättre för att bekämpa narkotikabrott och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att polisen utvecklar sin förmåga att arbeta mot narkotikabrott även på internet, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekämpa narkotikahandeln som ett led i arbetet mot grov organiserad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka narkotikabrott genom internationella samarbeten, t.ex. inom ramen för Europol, och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska införas ett synnerligen grovt narkotikabrott och ett synnerligen grovt narkotikasmugglingsbrott och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förebygga narkotikabrottslighet bland unga och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av fler socialarbetare på fältet och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontrollen över utskrivningen av narkotiska preparat måste skärpas och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att farlighetsbedömningen vad gäller narkotika måste ses över och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aktivt i olika internationella sammanhang ska medverka i narkotikabekämpningen och hanteringen av den globala narkotikaproblematiken, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Moderaterna verkar för en restriktiv narkotikapolitik där allt bruk och innehav av narkotika är straffbart. Vårt mål är ett narkotikafritt samhälle. Den svenska restriktiva narkotikapolitiken – som innebär en nolltolerans mot droger – ligger fast. Den övergripande målsättningen är ett samhälle fritt från narkotika. Narkotikamissbruk och illegal narkotikahandel utgör allvarliga hot mot samhället och ska med kraft bekämpas inom alla samhällsområden.

Alliansregeringen tog flera viktiga steg för att motverka narkotikaanvändning. Dock kvarstår många utmaningar som ökningen av tillgången till nätdroger, ungas tillåtande attityder till narkotika och det faktum att Sverige ligger i underkant när det gäller påföljderna för de grävsta narkotikabrotten.

Den restriktiva svenska narkotikapolitiken – som utgår från nolltolerans – har lett till att färre ungdomar i Sverige provar narkotika och har missbruksproblemet jämfört med hur det ser ut i andra länder i Europa. Denna politik har varit framgångsrik, den har ett brett folkligt och politiskt stöd och ska vara utgångspunkten även i fortsättningen.

Det är bekymmersamt om ungas attityder till narkotika gradvis liberaliseras. Det är förhållandevis många – framförallt unga – som har lagt sig till med en mer liberal syn på narkotika. Detta kan få förödande konsekvenser för enskilda människor och leder till ökade samhällsproblem. Vår utgångspunkt kan aldrig handla om att legalisera utan snarare om att rycka undan mattan för de kriminella ligor och personer som tjänar pengar på det mänskliga lidande som droghandeln för med sig.

Genom lagstiftning, opinionsbildning, förebyggande arbete och insatser från polis och andra myndigheter strävar vi efter att begränsa tillgången till narkotiska preparat och stoppa den illegala narkotikahandeln. Den restriktiva narkotikapolitiken ska kombineras med effektiva och goda behandlingsmöjligheter för dem som fallit in i drogmissbruk. Syftet är att fler ska komma tillbaka till ett liv utan droger.

Även om det vid en internationell jämförelse – tack vare den restriktiva narkotikapolitiken – är färre unga i Sverige som testat narkotika än i andra länder ser vi att andelen unga som använt narkotika någon gång under de senaste tolv månaderna har ökat. En förklaring till detta är okunskap om riskerna. Ett fortsatt informationsarbete om de skadeverkningar som användning av cannabis kan ge upphov till är därför angeläget. Störst risk att drabbas av skadeeffekter på vitala funktioner i hjärnan löper de som påbörjar sitt cannabissmissbruk i tonåren. Det är rätt självklart att massiva informationsinsatser om narkotikans skadeverkningar och en restriktiv och normgivande narkotikalagstiftning avskräcker många ungdomar från att prova på.

Skärpta straff för narkotikabrott och narkotikasmugglingsbrott

Den straffrättsliga regleringen har en central roll i narkotikabekämpningen. Strafflagstiftningen ska ge uttryck för en sträng, fast och konsekvent syn på den illegala narkotikahandlingen och tydligt förmedla samhällets avståndstagande.

Moderaterna vill skärpa straffen för narkotikabrott för att komma åt den grova organiserade narkotikahandlingen. Den olagliga narkotikahandeln äventyrar såväl människors hälsa och livskvalitet som staters lagliga ekonomi, stabilitet och säkerhet. För att på ett trovärdigt sätt kunna möta de problem som narkotikabrottslighet för med sig måste det straffrättsliga regelverket vara effektivt och ha en ändamålsenlig utformning.

Den 18 mars beslutade justitieutskottet ett tillkännagivande om att skärpa straffen för narkotikabrott och narkotikasmuggling. Av Regeringskansliets propositionsförteckning för riksmötet 2014/15 framgick tidigare att regeringen avsåg att överlämna en proposition om narkotikabrott i september 2015. Denna proposition är nu framflyttad till januari 2016, vilket är beklagligt. Vi är mycket angelägna om att straffen för – främst de grövsta – narkotikabrotten skärps.

Antalet dömda som avtjänar straff i svenska fängelser har sjunkit de senaste åren. Antalet nyintagna var exempelvis under våren 2015 rekordlåg. En stor förklaring till

minskningen av intagna i fängelserna och de kortare strafftiderna är den förändrade praxisen från Högsta domstolen, som handlar om att fästa mindre vikt vid mängdresonemang och att samtliga omständigheter i det enskilda fallet ska beaktas vid dömmande och påföljdsval i narkotikamål.

Sverige ligger i underkant när det gäller straffen för de allra grövsta narkotikabrotten. Alliansregeringen beslutade i maj 2013 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över straffen för narkotikabrott. Utredningen presenterade i juni 2014 betänkandet Synnerligen grova narkotikabrott (SOU 2014:43) där det föreslås att straffskalorna för grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling ska delas upp i ett grovt brott och ett synnerligen grovt brott. För grovt narkotikabrott eller grov narkotikasmuggling ska dömas till fängelse i lägst två och högst sju år. För narkotikabrott eller narkotikasmugglingsbrott som är att anse som synnerligen grovt ska dömas till fängelse i lägst sex och högst tio år. Moderaterna anser att det är angeläget att Narkotikastraffutrednings förslag genomförs så snart som möjligt.

Se över farlighetsbedömningen vad gäller narkotika

Vi får inte underskatta och bagatellisera drogers farlighet. För några år sedan sänkte Högsta domstolen straffvärdet påtagligt för grövre narkotikabrott. Följderna av detta ledde också till en ny bedömning av farligheten gällande viss narkotika. Konsekvensen av att värdera droger som mindre farliga, såsom exempelvis cannabis, blir – förutom att skadeverkningarna för enskilda och för samhället blir större – att påföljderna blir kortare.

Det är allvarligt att Högsta domstolen har sänkt straffvärdet för narkotikabrott. Detta påverkar i sin tur också negativt polisens möjligheter att erhålla beslut om sådana straffprocessuella hemliga tvångsmedel som telefonavlyssning. Vi vill därför att farlighetsbedömningen av narkotika och hur den ska ske ses över.

Narkotikastatistik

Narkotikabrotten tillhör de brottskategorier där antalet anmälda brott i hög grad påverkas av polisens spanings- och ingripande verksamhet och av polisens, tullens och andra rättsvårdande myndigheters insatser rent generellt. Under 2000-talet har polisens insatser på området intensifierats, vilket har gett utslag både när det gäller antalet anmälda och uppklarade brott samt antalet misstänkta personer. Den senaste tioårsperioden (2005–2014) har narkotikabrotten ökat med 84 procent. År 2014 minskade antalet anmälda brott mot narkotikastrafflagen till 95 300 brott (- 1 %).

År 2014 registrerades 28 100 personer som misstänkta för narkotikabrott, vilket jämfört med 2013 innebär en ökning med 1 060 personer, eller fyra procent. Jämfört med 2005 har antalet misstänkta för narkotikabrott ökat med 53 procent. Detta visar vikten av att polisen utreder och prioriterar dessa brott. Förändringar i narkotikastatistiken förklaras till stor del av förändringar i framför allt polisens resurser och prioriteringar.

Den förändrade statistiken ska också ses i ljuset av att antalet lindrigare narkotikabrott har ökat förhållandevis kraftigt samtidigt som de grövre narkotikabrotten visar en vikande kurva. En fråga man kan ställa sig är om det finns ett samband på så sätt att ett minskat antal större beslag har lett till ökad tillgång på narkotika.

Förbättra samverkan mellan polisen och andra aktörer

Samverkan är nyckeln i kampen för ett drogfritt samhälle. Det är viktigt med samverkan på nationell, regional och lokal nivå i det drogförebyggande arbetet. Den nya polisorganisationen ska lägga större fokus på det lokala arbetet. Det kan i sin tur leda till att polisen, kommuner och frivilligorganisationer lokalt kan lägga större kraft vid det brottsförebyggande arbetet och arbetet för ett narkotikafritt samhälle.

Det lokala perspektivet är särskilt betydelsefullt. Kommunala myndigheter, organisationer, företag och polisen måste samverka. Det gäller i det förebyggande arbetet för att motverka att unga dras in i kriminalitet och missbruk, men också när det gäller insatser för att motverka grov kriminalitet. I det lokala politiska arbetet finns en rad olika verktyg för att förebygga brottslighet och att arbeta systematiskt mot otrygghet.

För att öka tryggheten är det viktigt att allmänheten upplever att polisen är närvarande och synlig. Det gäller såväl i storstäder som på mindre orter och på landsbygden. En tillgänglig polis är viktig för att förebygga brott, men framför allt när brott begåtts och måste klaras upp. Omorganiseringen av polisen ökar möjligheterna att säkerställa en god bemanning i hela landet.

Medborgarlöften kommer att vara en del av den nya styrningen av polisen.

Medborgarna involveras i arbetet med att ta fram sådana löften och dessa kommer att återspegla det som medborgarna upplever som problematiskt. Arbetet med medborgarlöften behöver utvärderas löpande. Den lokala problembilden blir då utgångspunkten för polisens lokala arbete.

I dag har nästan alla kommuner ingått samverkansavtal med polisen. Samverkansavtal kan också ingås mellan polisen och lokala frivilliga organisationer. Vi anser att det är viktigt att polisen breddar sitt samarbete med de lokala frivilliga organisationerna och ser betydelsen av att flera sådana samverkansavtal ingås.

Lokalt trygghetsarbete kan också innebära att stödja frivilliga insatser såsom grannsamverkan, nattvandringar, föräldravandringar och liknande aktiviteter. Med fler aktiva kan viktig information spridas och olika brottsförebyggande initiativ tas. Grannsamverkan förhindrar många inbrott och ger dokumenterat goda resultat på många platser i landet. Olika typer av samverkan kan också leda till att narkotikamissbruk uppmärksammas i lokalsamhället. Vi anser att all sådan verksamhet ska uppmuntras.

Narkotikabrott på internet

På senare tid har mycket i samhället förändrats. Ett exempel är användningen av internet, som har inneburit nya möjligheter att förmedla och söka efter information eller att köpa och sälja varor. Ett annat exempel är den ökade rörligheten av människor och varor över länders gränser, inte minst som en följd av Sveriges medlemskap i EU.

Dessa förändringar i samhället har påverkat narkotikabrottsligheten och förutsättningarna för den. I takt med utvecklingen har utbudet av droger ökat, sett både till mängd och till antalet preparat. Teknikutvecklingen har varit gynnsam för den illegala narkotikahandeln och har inneburit förenklade sätt för förmedling och distribution av droger. Det är viktigt att polisen har en ständig närvaro även på internet för att motverka illegal försäljning av narkotika. Här kan mycket göras för att säkerställa en kontinuerlig närvaro och utökad kompetens hos polisen i användandet av internet i arbetet mot narkotikabrott.

Bekämpa grov organiserad brottslighet och narkotikahandel

Enligt polisens rapport om organiserad brottslighet 2015 framgår det att narkotikabrott är att betrakta som en basinkomst för många kriminella aktörer. Hur stor inkomsten är varierar beroende på om aktören har förmåga att smuggla större partier eller endast säljer mindre mängder på gatunivå. För många lokala kriminella nätverk som verkar i utsatta geografiska områden utgör narkotikaförsäljningen kärnan i deras verksamhet och är förhållandevis välorganiserad med tydliga roller och uppdrag hos nätverkets medlemmar. Unga personer utnyttjas ofta för att sälja och transportera narkotika i dessa områden.

Narkotikabrottsligheten genererar kriminella förtjänster som kan ha en dragningskraft på unga som av den anledningen involverar sig i kriminella nätverk. En konsekvens av narkotikabrottslighet är våld och kriminella uppgörelser som har sin grund i narkotikaskulder eller konflikter om kontrollen över narkotikamarknaden.

Polisen varnar för att det generellt sker en stadig utveckling mot en mer diversifierad narkotikamarknad med en blandning av illegala, ännu inte illegala och legala preparat vid sidan av den traditionella marknaden. Risken är en ökad handel där kriminella aktörer gör ekonomisk vinning på försäljning av traditionella narkotiska preparat, kontrollerade preparat, preparat som inte är kontrollerade, läkemedel och övriga preparat som kan missbrukas.

Allt fler personer testar olika narkotiska preparat. En orsak till utvecklingen är sannolikt att försäljningen via internet gör det lättare för en större målgrupp att få tillgång till olika typer och ofta nya preparat. Internet fungerar som en distansskapare mellan den kriminella verksamheten och köparen som kan sitta hemma, trygg bakom sin dator, när brottet begås. Det gör att köpet upplevs som anonymt och riskfritt. Att man kan köpa preparat som inte är narkotikaklassade och därmed inte olagliga bidrar även det till ökad tillgänglighet och distans till missbruket.

En ändring i narkotikamarknadens funktionssätt leder också över tid till att polisens arbete måste förändras för att hänga med i den utvecklingen. Internetdroghandeln ökar och användningen av droger köpta på internet är många gånger en påtaglig chansning eftersom effekterna av det som köps på nätet inte är kända. Detta är ett allvarligt och tilltagande problem som är relativt svårt att kontrollera. Det är viktigt att svensk polis ligger i framkant i arbetet mot narkotikan. I takt med att fler droger säljs över internet är det avgörande att polisen har den kunskap som behövs för att stävja detta.

Teknikutvecklingen har varit gynnsam för den illegala narkotikahandeln och inneburit förenklade sätt för förmedling och distribution av droger.

Den olagliga narkotikahandeln äventyrar såväl människors hälsa och livskvalitet som staters lagliga ekonomi, stabilitet och säkerhet. Den leder inte sällan till annan, ofta grov, brottslighet och utgör en bas för organiserad brottslighet. Det finns ett starkt samband mellan grov organiserad brottslighet och narkotikahandel. Vi vet att narkotikan finansierar grov organiserad brottslighet. Genom att bekämpa narkotika, stoppa smuglingen och att ingripa mot den organiserade smuglingen, bekämpar vi

därför även grov organiserad brottslighet och i vissa fall terrorism. Här måste svensk polis ligga i framkant för att kunna möta utvecklingen.

Det finns i Sverige ett antal områden präglad av hög kriminalitet, ett stort utanförskap och en grundläggande misstro gentemot myndigheter bland invånarna. Polisen har själva pekat ut dessa områden som områden där kriminella grupperingar har ett stort negativt inflytande på samhällsutvecklingen. Vanligt förekommande brott bland de lokala kriminella i områdena är bland annat öppen narkotikahandling. Även kriminella uppgörelser som yttrar sig i grova våldsyttningar på allmän plats, olika former av utpressning och otillåten påverkan samt utåtagerande missnöje mot samhället är vanligt förekommande. Det är nödvändigt att samhället på ett tydligt och kraftfullt sätt tar sig an denna problematik. Medborgarnas grundläggande rätt till trygghet som innebär att man inte ska drabbas av brott ska gälla alla medborgare oavsett var i landet man är bosatt. Kontinuerlig polisen närvaro men också närvaro av andra myndighetsföreträdare är därför viktigt för att kunna skapa ökad stabilitet i dessa områden. Det är bland annat mot denna bakgrund man ska se Moderaternas förslag om att utbilda och anställa tusen nya poliser de närmaste åren. Vi ser även till exempel gärna en fortsättning på och en utbyggnad av projekt där myndighetsföreträdare möter ungdomar i deras närmiljö.

Förbättra det förebyggande arbetet mot narkotika bland unga

Det är viktigt att samhället reagerar när unga är på väg i en negativ riktning. Ju tidigare samhället reagerar desto större är möjligheterna att bryta utvecklingen. Möjligheten att drogtesta tidigt, liksom att polisen har goda möjligheter att utreda brott, också när misstänkta är under 15 år, är viktiga instrument i polisens arbete med unga lagöverträdare. Vi föreslår också att polisen bör ha ett utvecklat samarbete med varje skola och att polis och socialtjänst som upptäcker unga i riskzonen för kriminalitet ska kontakta föräldrarna för ett orossamtal.

Vi vill också peka på vikten av att arbetet med sociala insatsgrupper fortsätter. Sociala insatsgrupper är ett viktigt verktyg för att ta ett helhetsgrepp omkring unga människors problematik. Samarbetet mellan sociala myndigheter, polisen, skolan eller en arbetsförmedling eller andra berörda har i många fall varit av avgörande betydelse för att förhindra att unga i riskzonen sjunker djupare ned i kriminalitet och missbruk.

Försäljningen av narkotika på nätet ökar. Samtidigt visar undersökningar att attityderna mot droger som exempelvis cannabis har blivit mer öppna bland unga i Sverige.

Statistik från Socialstyrelsen visar att antalet unga mellan 15 och 24 år som vårdats för

psykisk störning orsakad av cannabis eller av flera droger i kombination har mer än fördubblats på tio år. En bättre fungerande samverkan i kommunerna och fler socialarbetare, som är ute på fältet och träffar unga, kan hjälpa till med att identifiera dem som är i riskzonen och som behöver särskilda insatser och stöd.

Moderaterna vill öka förutsättningarna för att nå fram till och att kunna fånga upp unga som mår dåligt och därför riskerar att hamna i utanförskap, kriminalitet eller annat skadligt beteende. Därför vill vi bland annat att socialsekreterare, fältassistenter och andra kommunala tjänstemän som arbetar brottsförebyggande och med trygghetsskapande åtgärder i större utsträckning måste finnas tillgängliga även efter kontorstid. Det kan inte vara så att polis och ideella organisationer är de enda aktörerna som är ute och träffar ungdomar efter kontorstid. Det är viktigt att sätta in resurser i rätt tid, innan det är för sent, vilket skulle spara samhället stora kostnader som i annat fall hade uppkommit senare.

Motverka narkotikabrott genom internationella samarbeten

Det internationella samarbetet är viktigt för att bekämpa internationell brottslighet, men också för att kunna förebygga och förhindra att narkotika smugglas in i landet. Europols verksamhet har utvecklats genom åren och är av stor betydelse i kampen mot både internationell och inomeuropeisk narkotikabrottslighet. Det finns goda möjligheter att utveckla arbetet inom ramen för Europol ytterligare. Även Interpol spelar en mycket viktig roll. Vi ser att arbetet inom ramen för båda dessa organisationer kan förbättras och utvecklas ytterligare.

Sverige behöver även skapa kanaler till länder utanför EU, som är så kallade transitländer för narkotikasmuggling. Vi vet att narkotikasmuggling i större eller mindre omfattning finansierar i princip all terrorism världen. Om vi bekämpar narkotikan bekämpar vi även terrorism och grov organiserad brottslighet. Det europeiska samarbetet innebär samtidigt stärkta möjligheter att bekämpa gränsöverskridande brottslighet med annan inriktning. Det kan handla om människohandel, trafficking och organiserade stödligor förutom narkotikasmuggling och terrorism. All brottslighet kan bekämpas mer effektivt i samarbete med andra länder. När vi samarbetar blir möjligheterna att komma åt den grova organiserade brottsligheten mycket större.

Skärp kontrollen av förskrivningen av narkotiska preparat

Vi ser i dag en mycket omfattande utskrivning av narkotikaklassade läkemedel och en alltmer omfattande svart marknad i form av vidareförsäljning av legalt förskrivna

narkotika. Betydande läckage sker från läkemedelsassisterade behandlingar, av exempelvis buprenorfin (subutex), till en sekundär, och illegal, marknad. En undersökning har visat att två tredjedelar av de tillfrågade som varit föremål för sådan behandling – åtminstone vid något tillfälle – har överlåtit narkotikaklassade läkemedel vidare till andra.

En stor del av de narkotikaklassade tabletter som säljs i landet är utskrivna på recept av svenska läkare. Tillgången till narkotika främjar brottslighet. Det är därför angeläget att det sker bättre kontroller av läkares förskrivning av narkotika. Det har vid undersökningar visat sig att det är ett relativt fåtal ofta äldre läkare som skriver ut en mycket stor andel av det totala antalet narkotikaklassade läkemedel som skrivs ut. Det får inte rekryteras nya missbrukare genom att narkotika som ursprungligen är legalt förskrivna säljs vidare. Kontrollen av läkares förskrivning av narkotika och kontrollen över de befintliga läkemedelsassisterade behandlingsprogrammen måste bli bättre så att narkotikan inte sprids vidare ut i samhället.

Internationellt samarbete för att bekämpa den globala narkotikaproblematiken

I alla internationella sammanhang där global narkotikapolitik diskuteras bör Sverige tydligt stå upp för den svenska restriktiva narkotikapolitiken. Vidare bör från svenskt håll alltid göras ansträngningar att upprätthålla sådana bestämmelser och åtgärder som minskar tillgången till narkotika. FN-organet UNODC brukar framhålla att tillgången till narkotika, eller med andra ord mängden, alltid påverkar omfattningen av de narkotikarelaterade skador som förorsakas individer och samhällen.

Beatrice Ask (M)

Krister Hammarbergh (M)

Anti Avsan (M)

Ellen Juntti (M)

Pia Hallström (M)

Anders Hansson (M)